

Plads og tid til at lege grundlege på legepladsen – hele dagen.

Hermed giver vi børnene et fundament for mere bevægelse, bedre motorik og gode forudsætninger for læring.

Afsluttende rapport på projekt støttet af BUPL's Udviklingspulje. juni 2018

Indholdsfortegnelse

Forside-----	side 1
Indholdsfortegnelse-----	side 2
Forhistorie-----	side 3
Hvad er grundleg?-----	side 4
Projektbeskrivelse-----	side 5
De 4 elementer-----	side 7
Metoder-----	side 9
Organisering-----	side 10
12 uger med fokus på: Et spændende, udfordrende, foranderligt og inspirerende legemiljø-----	side 11
12 uger med fokus på: Voksne, der forstår at blande sig udenom legen-----	side 16
12 uger med fokus på: En god motorik hos alle børn og velstimulerede sanser-----	side 19
12 uger med fokus på: Gode trygge rammer og masser af tid-----	side 21
Hvad observerede vi hos børnene under projektet?-----	side 22
Hvad lærte vi?-----	side 25
Konklusion-----	side 26

Forhistorie

Vi har i Børnegården Bifrost, som er en totalintegreret institution 0-6 år, gennem de sidste 2 år haft særlig fokus på grundlegen.

Vi har på på personalemøder og på p-weekender, gennem oplæg, ved at kigge på vores egen praksis og ved at læse og diskutere teori om emnet været omkring følgende emner:

- Hvad er leg?
- Hvad udvikler den hos barnet?
- Hvornår og hvor leger børn bedst?
- Hvordan skaber vi gode og udviklende rammer for legen?
- Hvordan forholder vi voksne os bedst i forhold til børnenes leg?
- Hvordan skaber vi mere tid til legene?

Plads og tid til at ribbe en busk for bær

Plads og tid til at øve sig i trapezen

Vi har i denne proces gennemgået en udvikling både i den fysiske indretning inde og ude, men i lige så høj grad også i vores pædagogiske forståelse og praksis omkring grundlegen.

**Det handler ikke om at skabe en flot legeplads.
Det handler om at skabe plads til at lege.**

Det mener vi, man bedst gør ved at slippe legen fri!

Hvad er grundleg?

Børn leger grundlege i hele verden:

Grundlegene er lege, som er fælles for alle børn i hele verden. De er uafhængige af geografi, økonomi og sociale forhold.

Børnene kan slet ikke lade være!:

Grundlegene er de lege, et barn selv finder på. Her kommer motivationen fra barnet selv. Grundlege er aldrig styret af voksne. Så bliver det læring. Grundlege sættes i gang af barnet selv.

Børn leger gammeldags:

Det lyder gammeldags, men vores erfaring er, at børn leger gammeldags. Legene er eviggyldige. Det er det samme, børn gør til alle tider, i alle kulturer og i alle samfundslag. Børn i dag synes, det er lige så sjovt at lege fangeleg, lege gemmeleg eller klatre i træer, som børn altid har syntes.

At lege er at eksperimentere og få styr på kroppen:

I takt med at barnet udvikler sin grundmotorik, begynder det at eksperimentere med de enkelte bevægelser. Her starter grundlegene. Grundlegene er nødvendige for barnets udvikling. Det er så smart indrettet, at når barnet kan en bevægelse, begynder barnet at lege med bevægelsen, og på den måde bliver det langsomt bedre og bedre. Derfor er det vigtigt at lade børnene eksperimentere og ikke bremse dem. De bliver kun bedre, hvis de får lov at øve sig.

Grundlegen giver bedre forudsætninger for læring:

Gennem grundlegene får barnet automatiseret grundbevægelserne. Automatisering betyder, at barnet ikke behøver at tænke på, hvordan den enkelte bevægelse skal udføres. Det kører bare! Automatisering er vigtig, for det frigiver hjernekapacitet. Hvis barnet har fået lov at bevæge sig, og forudsætningerne er i orden, ender bevægelserne med at blive automatiserede. Man bevæger sig af sted, og alt er legende let. Kroppen husker, hvad den har lært, og man skal ikke koncentrere sig om det. Automatisering giver overskud og bedre forudsætninger for læring.

Grundlegen giver erfaringer:

De erfaringer, et barn får med sin krop, er grundlaget for udviklingen af personlighed og intellekt. Og de erfaringer barnet får kropsligt, får det gennem legen, for det er barnets naturlige måde at bevæge sig på. Derfor er det meget vigtigt med grundlegen. Den giver barnet så mange erfaringer.

Gennem grundlegene får barnet styr på den konkrete verden. Den verden, man kan tage og føle på. Grundlegene giver primære oplevelser, hvor hele sansemotorikken er i spil.

Sandleg, hvor hele sansemotorikken er i spil

Projektbeskrivelse

Grundlegene er således børnenes lege. Vi vil i projektet give mere tid og plads til netop grundlegene.

Vi vil i projektet have fokus på at udvikle grundlegen. Der ligger stor værdi og læringspotentiale i grundlegene.

Grundlegene:

- giver erfaringer. Barnet lærer meget nyt gennem legen.
- giver en god motorik - de hjælper børnene med at få styr på deres krop.
- giver primære oplevelser, hvor sanserne bliver stimulerede.
- er grundlaget for udviklingen af personlighed og intellekt. Gennem legen bliver barnet klog på sig selv og andre.

Styr på kroppen på tarzanbanen

Taktilsansen stimuleres

Vi vil have fokus på grundlegen på legepladsen/i uderummet om eftermiddagen kl. 12-17.

Vi vil udvikle vores pædagogik i uderummet. Det vil vi fordi:

- Naturen/uderummet er i konstant forandring. Naturen giver uforudsigelige og varierede sanseindtryk.
- I Uderummet bevæger børnene sig naturligt mere end indenfor.
- Udelivet lægger mere op til de farlige lege – de lege, børn selv søger (Ellen Beate Sandseter).

Et smatkøkken – Stor forskel på den sansemæssige oplevelse sommer og vinter.

Højt til tops – en af de farlige lege.

Vi vil have fokus på:

Den voksnes rolle i forhold til grundlegen på legepladsen/i uderummet om eftermiddagen kl.12-17.

Den voksne skal:

- skabe udviklende og inspirerende rammer for børnenes leg.
- være åben overfor børnenes initiativer og ideer.
- udvise bevægelsesglæde (Krop imiterer krop).
- ikke sætte i gang men være i gang – med det, man brænder for (mesterlæren).
- kunne observere og berige børnenes leg.

Drænrør på en skrænt – en ny inspiration til boldleg.

Mesterlæreren lever sin passion ud og bygger en nordisk udestue i paller – en ramme for mange lege.

Overordnet set sigter vi mod at give børnene en sund, udviklende og legende barndom.

Vi vil skabe et legemiljø udenfor på legepladsen, hvor børnene ikke kun er ude mellem kl. 12-14, men et legemiljø, hvor der er plads og tid til grundlegen og til det, den kræver.

Vi vil slippe legen fri!

De 4 elementer

Vi er kommet frem til 4 elementer, grundlegen kræver for at trives for at legen slippes fri. Vi er med på, at elementerne overlapper hinanden, men de hjælper os med at arbejde pædagogisk og mere systematisk med grundlegen.

Hvad er de 4 elementer vores intentioner og mål indenfor disse 4 elementer?

1: Et spændende, udfordrende, foranderligt og inspirerende legemiljø:

- Intentionen er, at alle børn får et sug i maven hver dag.
- Der skal være plads til at lege de farlige lege.
- Løbende fysiske forandringer på legepladsen.

Eksempler på tiltag til dette element før projektet:

Forandringskasser, der kan give input til nye lege.

Et legetræ med fuglekasser med inspiration og billeder til en leg.

2: Voksne, der forstår at blande sig i og udenom legen:

- Vi skal anerkende børnenes ret til at lege (FN Børnekonvention §31).
- Vi skal ikke styre men indirekte inspirere og stjæle energien fra legen og drage den ind i et læringsrum. Gå på opdagelse og undre os sammen med børnene.
- Vi skal udvise bevægelsesglæde, engagement og være i gang.

Eksempler på dette element før projektet:

Edderkop jagt

Grantræer inspirerer til ny leg.

3: En god motorik hos alle børn og velstimulerede sanser:

- Legepladsen skal indrettes, så legemiljøet stimulerer de 3 primære sanser.
- Vi vil opholde os udenfor, da vi herved bedre sikrer, at børnene bevæger sig så meget, som Sundhedsstyrelsen anbefaler.
- Vi vil undgå få mange unødvendige regler, så børnene bedre kan udfordres. Man lærer bedst på kanten af sin formåen.

Eksempler på dette før projektet:

Taktilsansen stimuleres på de nedgravede bolde

Kinæsthesisansen og labyrintsansen Stimuleres på bakken.

Cykelskuret blev lavet om til et kreativt værksted.

4: Gode trygge rammer og masser af tid:

- Vi har en intention om kun at afbryde børnene, når vi har noget bedre at sætte i stedet, end det, de gør i forvejen.
- Vi vil skabe mulighed for, at en leg kan strække sig over tid. Tid giver mulighed for gentagelser. Man lærer først, når man er dybt inde i en proces.

Eksempler på dette før projektet:

Et telt fungerer som café til madpakkespisning, når man har tid i sin leg.

Målet er ikke fri leg men leg i et legemiljø, hvor vi pædagogisk stiller krav til rammer, tid og de voksnes rolle.

Det er at slippe legen fri.

Metoder

1: Et spændende, udfordrende, foranderligt og inspirerende legemiljø:

- Vi vil kigge vores regler igennem for legepladsen. Er der regler, der hæmmer børns leg?
- På p-møder vil vi arbejde med Ellen Beate Sandseters teori om farlige lege.
- Vi vil indrage børnenes ideer og få dem med til at lave inspirationskasser til legepladsen.
- Vi vil lave børneinterviews, der spørger ind til, hvor børnene synes, det er bedst at lege.

2: Voksne, der forstår at blande sig i og udenom legen:

- Vi lægger løbende nye materialer på legepladsen (brædder, juletræer, halmballer, tæpper). Hvor kan man inspirere til ny leg?
- Pædagogerne i projektet laver hver især en præsentation af sig selv. Hvor ligger den enkeltes motivation og engagement i forhold til leg og bevægelse? Hvad brænder man for?

3: En god grundmotorik hos alle børn og velstimulerede sanser:

- Når vi indretter legepladsen har vi øje for, hvilken sans det stimulerer.
- Det, at opholde sig ude, giver i sig selv større mulighed for bevægelse.
- Vi vil gerne tilbyde mest af det, børnene får mindst af derhjemme. Vi har eksempelvis solgt vores cykler og mooncars og indrettet et kreativt værksted i det gamle cykelskur.

4: Gode trygge rammer og masser af tid:

- Vi har en løbende debat om, hvorvidt vi afbryder børnene unødigt, og hvornår vi gør det.
- Eftermiddagsmaden foregår som en café, hvor børnene spiser, når de har tid og er sultne.
- Vi indretter legepladsen i mange små rum, så der er plads til at lege få sammen.

Organisering

Projektet kører i 12 uger fra tirsdag den 3. april til fredag den 22. juni 2018.

Vi ansætter en pædagog i 12 uger. Hun kommer hver dag kl. 12-16 og dækker ind for den pædagog, der er ansvarlig for projektets gennemførelse den pågældende dag.

Deltagerne er det faste pædagogiske personale i huset. Hver pædagog får en fast ugedag, hvor den pågældende pædagog har ansvar for projektet. Vi lavede på personalemødet i marts en oversigt med alle ugerne med navn på de ansvarlige ud for hver dag.

Pædagogen planlægger og sætter rammerne for eftermiddagen.

- Pædagogen er ude mellem kl. 12-16.
- Pædagogen har på forhånd lavet en plan for eftermiddagen ud fra et af de 4 elementer, der skal til for at styrke grundlegen.
- Pædagogen dokumenterer dagen med tekst og billeder. Vi lavede på personalemødet i marts evalueringsskemaer til hver af de 4 elementer. Pædagogen, som er ansvarlig for den enkelte dag, bruger lidt tid til sidst hver dag på at evaluere dagen.

Vi har gennem de sidste 2 år haft særligt fokus på grundlegen. Det sidste år har vi lavet månedsbreve til forældrene. Brevene beskriver vores pædagogiske baggrund for at arbejde med legen og informerer om de aktiviteter og tiltag, vi har i gang. Vi dokumenterer i projektperioden fortsat til forældrene via disse breve og fortæller om projektet.

2 børn har lavet et band, hvor de har bygget musikinstrumenter af sandlegetøj.

12 uger med fokus på:

Et spændende, udfordrende, foranderligt og inspirerende legemiljø

Regler på legepladsen

Løbende har vi i personalegruppen en debat om, hvilke regler, vi bør have på legepladsen. Vi er gennem dette projekt kommet frem til, at vi som udgangspunkt ikke har nogle regler på legepladsen. De voksne, der er ude, tager det pædagogiske ansvar for de lege, der bliver leget og bryder ind der, hvor de mener, der skal brydes ind på grund af faremomenter.

Som udgangspunkt mener vi, at børn har krav på muligheden for at brække en arm 😊
Der skal ikke være samme regler for en 1 årig, der lige har lært at gå og stavrer rundt på de skæve fliser og for den 5 årige, der lige har lært at klatre til tops i det største træ på legepladsen. Begge får sug i maven, når de øver sig indenfor nærmeste udviklingszone.

Eksempel fra projektet: En pædagog bragte op, om vi skulle lave en regel om, at børnene skal have sko på, når de kører på løbicykel. Vi blev hurtigt enige om, at det skal de ikke. Børnene skal selv erfare, om det er bedst at have sko på eller bare tæer på, når de kører på løbicykel.

"Må vi tage bare tæer på i dag?"

De farlige lege

På et p-møde, inden projektet gik i gang, læste vi artikler af Ellen Beate Sandseter om hendes teori om "De farlig lege".

Seks gode farlige lege

Ellen Beate Sandseter opregner i sin videnskabelige

artikel 'De antifobiske effekter af spændingsoplevelser' de forskellige former for risikofyldt leg:

1. Undersøge højder: Vænner børn til højder og mindsker sandsynligheden for højdeskræk.
2. Opleve høj fart: Mindsker frygten for følelsesbettinget bevægelse.
3. Udforske farlige redskaber: Den forebyggende virkning er formentlig sekundær i forhold til interessen for redskaber.
4. Nærme sig farlige elementer: Det er naturligt at lege nær vand og ild, men at hindre denne adfærd kan øge risikoen for fobi.
5. Fysisk kamp: Mindsker angsten i dramatiske situationer samt socialangst.
6. Ud på egen hånd: Hjælper børn til at overvinde frygten for adskillelse fra nærtstående personer.

Efterfølgende havde vi gruppearbejde om emnet, hvor vi diskuterede følgende spørgsmål:

- Kan der leges alle 6 typer af farlige lege i Bifrost – hvor og hvornår?
- Hvornår er du en kropslig rollemodel i forhold til de farlige lege?
- I hvilke situationer oplever du, at din krop er fri til at kunne inspirere andre?

Vi sluttede af med en diskussion i plenum.

Under projektet har pædagogerne haft denne teori i baghovedet.

Eksempel fra projektet:

En pædagog lavede en eftermiddag en tovbane rundt på legepladsen. Her kunne børnene, svinge sig, gå på line og gå armgang. Her fik børnene en erfaring med højder, den første af punkterne i Ellen Beate Sandseters teori.

Børneinterviews

Midt i forløbet blev der over et par dage lavet interviews med 15 børn i forskellige aldre.

De blev samlet i små grupper af 3-4 børn. En pædagog gik en runde på legepladsen med hver gruppe og spurgte ind til, hvad man kunne lege de pågældende steder.

Børnene fortalte om mange lege, som de legede de forskellige steder på legepladsen – lege som ikke traditionelt leges på de steder.

"I mudderkøkkenet kan man lege råbeleg i vandslanger".

"På bakken kan man lege kysseleg".

Bagefter fik børnene et kamera og skulle nu tage et billede af deres eget yndlingssted på legepladsen:

Klatrestedet

Mellem bakkerne

Legehuset

Det interessante var, at stort set ingen børn tog billede af det samme sted, selvom de ikke vidste, hvor de andre havde taget billede. Der var kun 2-3 børn, som havde samme yndlingssted.

Herefter satte pædagogen sig med de 3-4 børn et stille sted og stillede dem følgende spørgsmål:

Lege spørgsmål:

- 1. Hvad kan du bedst lide at lege?**
- 2. Hvem kan du bedst lide at lege med?**
- 3. Kan du bedst lide at lege med eller uden voksne?**
- 4. Lav en ide til en legekasse.**
- 5. Hvad er det bedste ved at lege?**
- 6. Hvad er det dårligste, når man leger?**

Spørgsmål 1:

Her var svarene meget kønsopdelt og meget traditionelle.

Langt de fleste piger svarede: "Mor, far og børn" og "Lege store piger".

Langt de fleste drenge svarede: "Superhelte", "Politi og røvere" eller "Fangeleg".

Spørgsmål 2:

Her var svarene meget forskellige. Alle havde flere navne, de kunne nævne. Alle svarede børn, der var nogenlunde på deres egen alder.

Spørgsmål 3:

Her var svaret klart 13 ud af de 15 børn kunne bedst lide at lege uden voksne.

Spørgsmål 4:

Der kom mange ideer til inspirationskasser, vi kan have på legepladsen. Det, der kendetegnede børnenes ideer var, at det er ting, man typisk tænker på, når man tænker på lege indenfor. Men alle børn syntes, det var legetøj, som de savnede i deres lege udenfor.

Det var f.eks.: Dukker, biler, bamser, våben, nøgler, telefoner og klæd ud tøj.

Nogle af de store piger sagde også, at de savnede senge på legepladsen. De nævnte, at der er masser af borde, stole og køkkenting, når de leger, men der er ingen senge. De skal altid sove i en trillebør eller på et tæppe på jorden.

Efterfølgende fik alle forældre en seddel med hjem med ønsker til legetøj til legepladsen. Forældrene var gode til hurtigt at vende tilbage med "brugte ting" hjemmefra, som passede til børnenes ønsker.

Vi har også brugt BUPL projektet til at få lavet nogle af disse legekasser til legepladsen.

Indtil videre har vi lavet kasser med bamser, dukker, biler og udklædningstøj.

Det har været en kæmpe succes og givet mange nye lege.

Legekasser til legepladsen.

Spørgsmål 5:

Her kom der mange interessante udsagn:

"Man er sammen med sine venner, når man leger".

"Man bliver ikke ked af det, når man leger".

"Det er sjovt at lege".

"Det er godt at lege, for så glemmer man sin mor og far, og så føler man, at man bliver hurtigere hentet".

"Man føler, at hele kroppen er i gang, når man leger".

"Man bliver glad, når man leger"

"Man bestemmer selv, når man leger".

Udsagnene taler deres eget sprog om, hvor vigtigt grundlegen er, og hvor vigtigt det er, at den får plads og tid.

Det fortæller også, hvor stor motivation og energi, der ligger i det at lege for børnene. Børnene er i en flow tilstand, når de leger.

Spørgsmål 6:

Igen kom der nogle brugbare udsagn:

"Det er kun dårligt at lege, hvis legen er kedelig".

"Det værste ved at lege er, når der kommer en voksen og siger, at der er madpakker, eller man skal til samling. Den voksne kommer altid, når man er i gang med det mest spændende. Det er irriterende".

"Det er dårligt, når nogen bestemmer i en leg".

"Det er dårligt, når nogen driller i en leg".

"Det er dårligt, når man bliver afbrudt i en leg".

Udsagnene viser, at der skal være tid og få afbrydelser for at lege, men samtidig skal vi voksne forstå at blande os udenom og holde øje med, at alle har det godt i en leg og lære, hvordan vi kan bruge energien i en leg til at vise en retning, som styrker alle og sikrer fællesskabet.

Endnu et par billeder af børnenes yndlingslegesteder:

Mellem ribsbuskene

Hængebroen

Klatretræet

12 uger med fokus på:

Voksne, der forstår at blande sig i og udenom legen.

Nye materialer, der inspirerer til ny leg

Udover inspirationskasserne, som børnene selv har været med til at bygge, er der gennem projektet kommet nye materialer, som de voksne har lagt ud på legepladsen.

En pædagog, som selv brænder for det kreative, fik indrettet et udendørs sted til leg med kreative materialer.

I forvejen har vi indrettet et værksted i vores gamle cykelskur. I forlængelse af det er der nu indrettet dette hjørne, som er lige til at gå til for børnene.

Det kreative hjørne ved Thors Værksted

Rafter til huler

En anden pædagog gik sammen med børnene i gang med at hugge grene af de mange, gamle, tørre juletræer, vi havde på legepladsen. De rafter, der kom ud af det, er blevet til fantastisk byggemateriale til at bygge huler af.

En anden pædagog har bygget rollespilssværd til brug på legepladsen.

Et eksempel:

En pædagog har "blandet sig udenom" 2 store drenges leg ved hjælpe dem med at finde sjippetov til deres konstruktion af et hejseværk.

De fleste pædagoger har udtalt, at det i starten af projektet føltes lettest at gå ud på legepladsen og sætte noget konkret i gang, som man på forhånd havde bestemt sig for.

Efterhånden blev alle bedre og bedre til at gå ud og finde ud af, hvad børnene leger i forvejen og så blande sig i og udenom det.

Mange har i projektet noteret sig de lege, de har været med i som voksne, hvor de ikke på forhånd havde planlagt noget men bare blandede sig i en leg.

En pædagog fortæller om hendes rolle i en leg med vand og mudder: *"Jeg sørgede bare for, at der hele tiden var vand tilgængeligt, men ellers holdt jeg mig i baggrunden"*.

En anden pædagog fortæller om, hvordan han var med i en leg, hvor der blev leget skole: *"Jeg hjalp med at finde materialer til at bygge skolen. Ellers var jeg bare en af eleverne"*.

Et sidste eksempel på dette er en pædagog, der fortæller: *"Jeg var bedstemor i legen. Jeg kunne sørge for, at moren (en pige på 3 år, som ofte er med i mange forskellige lege) i dag blev i legen og var med fra start til slut bare ved at komme med enkelte anvisninger som: "Nu skal du lave morgenmad"*.

"At blande sig udenom" er også at skabe rum for lege, der kan leges i skyggen på en varm sommerdag.

At kunne se muligheder frem for begrænsninger.

"Det har været så skønt som voksen at kunne fordybe sig i grundlegen og ikke blive afbrudt". Dette udsagn er udtalt af alle pædagoger under projektet. Det at have en normering, der gør, at man kan udføre det, man ønsker – at have tid og plads til det uden forstyrrelser, har været en fantastisk oplevelse for alle. De voksne har fordelt sig mere ud på legepladsen, når de har været i gang. Derfor har børnene også været mere spredt ud på hele legepladsen og leget mere i små grupper uden ret mange konflikter.

12 uger med fokus på: En god motorik hos alle børn og velstimulerede sanser.

Vi har gennem de sidste par år haft fokus på at få stimuleret de 3 primære sanser hos børnene. Under projektet har der ofte været fokus på at stimulere de primære sanser om eftermiddagen på legepladsen.

En pædagog skrev: *"I dag lavede jeg snobrød på bål. Taktilsansen blev bl.a. stimuleret på grund af røgen, varmen og det at sidde tæt med de andre børn"*.

En dag i varmen lavede en pædagog en vandrutsjebane.

"Børnene fik stimuleret alle 3 primære sanser. Desuden fik de i den grad et sug i maven på grund af farten".

En pædagog opholdt sig en hel eftermiddag omkring vores hjemmebyggede tarzanbane. Hun udtalte:

"Børnene tog mange ture. De lavede selv konkurrencer på tid. De knoklede på og fik stimuleret alle sanser. Skønt at se, hvordan de store hjalp de små. En lille pige blev nærmest båret rundt på banen af 2 af de store piger".

Mange dage under projektet har der på grund af varmen været vand på legepladsen. Det stimulerer taktilsansen.

Hver dag bliver hængekøjerne hængt ud til fri afbenyttelse. Her kan man tage en tur og få stimuleret labyrintsansen.

En dag var 3 børn med til at tegne en permanent hinkerude på fliserne. Bagefter gik de i gang med at hinke. Her blev kinæsthesisansen stimuleret.

Ved at projektet er foregået udenfor, har vi fået rørt os meget mere, end hvis vi var indenfor. Man bevæger sig naturligt mere udenfor end indenfor.

Da der blev lavet en legekasse udenfor med biler, gik disse 2 drenge i gang med en leg med biler ned ad pladen på bakken. De giver meget bevægelse og stimulering af krop og sanser at bevæge sig op og ned ad en skråning i en bil leg, der foregår over lang tid.

Udenfor er der meget mere plads til fangeleg og gemmeleg, og muligheden for bevægelse er meget større. Her siger ingen voksne: "Stop med at løbe".

En pædagog lavede under projektet et forløb, hvor han bandt reb op ad tipien til at klatre på. Det var så stor en succes, at han besluttede sig for at lave en permanent klatrevæg udenpå vores tipi. Sværhedsgraden er skiftende på hver side af tipien. Det giver gode motoriske udfoldelsesmuligheder.

Vi ser, at børnene bruger de motoriske udfordringer og legemuligheder, der er på vores legeplads. De fleste af børnene er meget dygtige motoriske. De udfordrer sig selv, er meget udholdende og vil gerne prøve nyt. Ved at have fokus på at indrette legepladsen, så alle sanser stimuleres, får man også nemmere øje på de børn, der ikke udnytter de muligheder, der er. Det er de forsigtige børn eller de meget vilde børn, som farer fra det ene til det andet. De børn, kan man så lave et pædagogisk tiltag i forhold til så de også får en alderssvarende motorik. Det handler om, at vi skal hjælpe dem med at få ordnet deres forudsætninger.

12 uger med fokus på: Gode, trykke rammer og masser af tid.

Som børnene selv siger: "Det værste er at blive afbrudt i en god leg".

Vi har under projektet haft fokus på at give børnene mulighed for at lege en leg over længere tid. Afbrydelser behøver ikke kun komme fra voksne. Den kan også komme fra de andre børn. Derfor handler det om at skabe små rum, hvor få børn kan lege sammen uden at blive afbrudt. Et sted, hvor de kan sige: "*Her bor vi*".

En dag under projektet havde en pædagog lavet en hule af tæpper til 2 børn, der gerne ville lege i fred med dukker.

Mange små huler og legehuse at lege i giver plads til fordybelse. Desuden skal der være legetøj nok. Under projektet fik vi anskaffet en masse rigtige køkkenting: Gryder, skåle, skeer og andet til legepladsen. Det gav mulighed for, at flere kunne lege den meget kendte leg med at lave mad uden at skulle slås om legetøjet.

Fordelen ved at have fokus på grundlegen på legepladsen er også, at her behøver man ikke bekymre sig så meget om oprydning. En leg kan strække sig over flere dage. Eksempelvis kan man sagtens bygge videre på en hule i morgen.

Under projektet har vi set, at børnene om eftermiddagen er begyndt at komme og spørge, om de må tage deres madpakke hen til det sted, hvor de leger i stedet for at komme og spise i teltet. Det har gjort, at børnene kunne fortsætte deres leg uden at blive afbrudt.

Hvad observerede vi hos børnene under projektet?

Et spændende, udfordrende, foranderligt og inspirerende legemiljø

Hver gang en pædagog har sat et tiltag i gang under projektet, har børnene vist interesse. Ingen pædagoger har stået alene med deres initiativer for at skabe en forandring på legepladsen. De nye tiltag i legemiljøet har tiltrukket mange børn. Der har været tid og plads til at øve sig. Der har bl.a. nogle eftermiddage under projektet været forskellige klatremiljøer på legepladsen. Alle børn har været meget motiverede for at prøve nyt, og de er kommet til i deres tempo. Vi har ikke observeret børn, der ikke ville prøve.

Vi har observeret, at børnene har haft større mulighed for at lege alle kategorier af de farlige lege. En pædagog fortæller: *"Jeg gik i gang med at luge ukrudt og beskære buske. Nogle store drenge kom og var med. De fik lov at håndtere ørnenæb til beskæring"*. Det er at udforske farlige redskaber.

Tidligere har børnene nogle gange haft bare tæer på legepladsen, hvor de er blevet bedt om tage sko på. De fleste børn har haft bare tæer de sidste 12 uger. De har selv fundet ud af, hvornår de var klar til at smide skoene. Ligeledes har børn tidligere "lusket" ind og smuglet vand med ud til deres lege. Under projektet har vi haft tændt vores udevandhane. Børnene har frit kunne hente vand til deres lege. De har ikke smuglet vand, og vi har ikke haft vand overalt på gulvet indenfor.

Børnene var selv med til at definere, hvad der skulle være i de nye legeskasser på legepladsen. De har leget så meget med de nye ting, efter de er kommet. Dagligt er der kasser ude med bamser, dukker eller biler. De bliver brugt på mange måder, og de inspirerer til mange nye lege.

Voksne, der forstår at blande sig i og udenom legen

Ligesom børnene med det samme blev tiltrukket af de nye legesteder på legepladsen, blev de også med det samme draget af de nye materialer, der blev lagt ud. Da der eksempelvis kom "nye køkkenting" på legepladsen var det mange børns yndlingsleg i flere dage. De organiserede selv at få fordelt tingene mellem sig, og legen kunne begynde.

Under projektet har vi lagt mærke til, at børnene har været mere fordelt over hele legepladsen (måske fordi de voksne har været mere fordelt?). De har brugt hver en krog, og der har været færre konflikter på legepladsen.

Tidligere har mange børn spurgt, om de måtte gå ind. Under projektet har vi oplevet børn, der tidligt om morgenen har spurgt, om de måtte gå ud.

Tidligere spurgte børnene ofte en voksen: "Vil du gynte mig?" eller "Skal vi spille fodbold?".

Under projektet har vi pludselig hørt børn, der spurgte en voksen: "Vil du være bedstemor i vores leg?" eller "Skal vi lege skole?".

Børnene har fået en ny erfaring med, at de voksne også synes, det er meningsfuldt at være med i legene.

En god motorik hos alle børnene og velstimulerede sanser

En ekstra gave dette forår har været det dejlige vejr. Vi har fået meget foræret. Børnene er blevet stimuleret sansemæssigt med sand, vand og ikke så meget tøj på.

Vi har kun observeret børn, der har nydt denne ekstra dimension. Mange børn har været meget beskidte sidst på dagen.

Ved at undgå for mange unødvendige regler har vi set, at mange børn har udfordret sig selv motorisk. F.eks. har vi aldrig før set så mange børn eksperimentere med at klatre i træer.

Børnene vælger også selv mere de motoriske lege, hvor der er meget bevægelse.

En dag havde en pædagog lavet en forhindringsbane på fodboldbanen. I dagene efter byggede børnene selv videre på banen. De brugte eksempelvis stegepander som forhindringer. I deres efterfølgende leg fandt de selv på regler på banen.

Gode, trygge rammer og masser af tid

Vi har især observeret, at børnene har været fordybet i længere tid omkring nogle lege. De har opholdt sig det samme sted i lang tid.

Desuden er flere vendt tilbage til den samme leg i flere dage. F.eks. havde vi nogle store drenge, der legede en slåskamp på græsset. En pædagog afgrænsede det område, der hørte til kamppladsen. Hun hentede boksehandsker til drengene. De legede hele eftermiddagen. Næste dag bad de om boksehandskerne igen for at fortsætte legen.

Før projektet gik i gang, spiste vi madpakker i teltet med børnene om eftermiddagen. Under projektet har kulturen ændret sig omkring dette. Mange børn kommer nu og beder om at få madpakker med derhen, hvor de leger.

Børnene har mere brugt alle kroge af legepladsen. De har leget i legehuse, mellem træerne, mellem buskene og på legeredskaberne. De har leget mere på steder, hvor de aldrig legede før f.eks. mellem buskene foran huset (måske fordi de nu har fået lov at komme der 😊).

En leg med mudder i vores smatkøkken.

Hvad lærte vi?

Som afslutning på projektet holdt vi et personalemøde, hvor vi evaluerede projektet og snakkede om, hvad vi har lært, og hvad vi kan gøre for at videreføre nogle af tankerne og ideerne fra projektet.

Under mødet kom der mange udsagn. Her kommer et uddrag:

"Jeg har fundet ud af, hvor stor arbejdsglæde, det giver at gøre de ting med børnene, som jeg selv brænder mest for.

"Der ligger stort potentiale i at arbejde med de sociale relationer, hvis man blander sig i børnenes lege. Jeg legede i flere dage med den samme 3årige pige og havde flere andre børn med i legen. Efterfølgende har hendes forældre udtalt, at hun er blevet meget gladere for at komme i børnehave og omtaler mange af kammeraterne derhjemme".

"Jeg har mærket, at jeg heller ikke selv kan lide at blive afbrudt. Det har givet mig større forståelse for, hvorfor vi ikke skal afbryde børnene".

"Jeg er blevet bedre til at få øje på legen – få øje på den kvalitet, der ligger i legen".

"Det giver stor frihed blandt medarbejderne at beskæftige sig med det, de hver især brænder for".

"Jeg har lært, at der er stor værdi i at have et mudderkøkken, og jeg har lært, at det er vigtigt, at en voksen hjælper børnene med en struktur omkring nogle af deres lege bl.a. slåslege".

"Jeg har lært en ny måde at tænke på i forhold til børnenes lege. Pludselig skulle jeg ind og definere mig selv og min egen rolle på en ny måde".

"Få regler giver friere rammer for legen".

"Det er tankevækkende, at en ekstra pædagog om eftermiddagen og et særligt fokus på legen kan give så meget".

"Jeg har nydt at kunne fordybe mig med få børn ad gangen og ikke skulle have overblik over hele flokken".

"Jeg har oplevet, hvordan man kan bruge energien i en legen og putte noget læring ind. Eksempelvis skrev børnene selv skilte i en restaurant leg. I en anden leg snakkede vi om bænkebidere og undersøgte dem".

Efterfølgende har vi besluttet, at vi på vores p-weekend i efteråret vil arbejde videre med projektet og tænke det ind i arbejdet med de nye styrkede læreplaner.

Konklusion

Ved at slippe legen fri – igen, skaber vi mere bevægelse, bedre motorik og gode forudsætninger for læring for alle børn.

Mange voksne husker en følelse af frihed, når vi tænker tilbage på vores barndoms leg. Slip legen fri handler om at få ordet frihed ind igen, så vores børn, når de bliver voksne også tænker på ordet frihed, når de husker legen fra deres barndom.

Frihed handler ikke om manglende rammer, men om rammer, der giver børnene mulighed for at vælge noget, der føles meningsfuldt for dem.

Grundleg er altså ikke helt det samme som fri leg. Grundlegen stiller krav til legemiljøets karakter, indhold og rammer ikke mindst tidsrammen og underbygger barnets aktiviteter i disse.

At blande sig udenom betyder ikke, at voksne skal sætte i gang og gå. Tværtimod betyder det at blande sig udenom, at voksne skal være i gang. Vi skal stadig være tryghedsgivende og opdragere.

Hvis vi gerne vil mere bevægelse og bedre vilkår for grundlegene, skabes det af arenaen men også af voksentankegangen og voksnes måde at være sammen med børnene på. De voksne skal udvise bevægelsesglæde og engagement i det, de laver.

Vi skal tænke på, hvordan vi selv havde det i forhold til voksne i vores bedste barndomsleg. Sjældent var det styret af voksne.

Grundlegene trives bedst udenfor. Grundlegene larmer og roder. Indenfor bliver børn bedt om at sidde stille og ikke larme. Udenfor skal de holde sig i gang for at holde varmen. De opfordres til noget forskelligt ude og inde.

Hvis man opholder sig indenfor, skal man gøre en aktiv indsats for at give børnene en oplevelse.

Det står ikke så godt til med børnenes motorik. Hvis vi giver plads til at lege, vil alt dette automatisk blive bedre:

Nu bliver børn kun mentalt trætte af at være i institution. De skal også blive fysisk trætte.

Når vi slipper legen fri, er motivationen til at lege og bevæge sig det bærende element.

Alle medarbejdere i Bifrost har under projektet fået øje for legens betydning, har fået øje for, hvilke muligheder, der ligger i at tage legen alvorligt – og give plads og tid til den. Og hvor lidt, der nogle gange skal til.

I den efterfølgende evaluering har flere medarbejdere peget på, at de i starten var tilbøjelige til at vælge element 1 eller 3. De gik i gang med at lave en forandring på

legepladsen – en fysisk forandring, som stimulerede børnene motorisk. Det har givet nogle nye klatresteder, legesteder og opholdssteder for børnene på legepladsen.

Efterhånden som vi kom længere ind i projektet, blev medarbejderne mere optagede af element 2 og 4. I stedet for at gå ud og sætte noget i gang, gik de ud og kiggede på, hvad der var i gang og blandede sig i det. Det har givet stof til eftertanke og en god viden om, hvad børnene leger, og hvordan man kan blande sig udenom på en god måde.

Pædagogerne i projektet har som en sidegevinst oplevet en øget arbejdsglæde ved at være med i projektet. *"Det er skønt at have tid til fordybelse og kunne gøre det, man brænder for"*, udtalte en af pædagogerne under evalueringen.

Under projektet lavede vi børneinterviews, hvor vi fik en større indsigt i børnenes egen forståelse og oplevelse af deres lege. Det har givet medarbejderne et godt afsæt for deres arbejde med grundlegene.

I forhold til børnene har vi oplevet, at de har fordelt sig meget mere på legepladsen, end de plejer, har brugt hele legepladsen. Der har været færre afbrydelser. Desuden har der været færre konflikter, end der plejer.

Vi vil tænke legen i det fri mere ind i den målrettede, pædagogiske og læringsbaserede hverdag. Med dette projekt har vi fået beskrevet målet og metoderne for vores videre arbejde. Vi har sat rammerne, har set de første resultater og er klar til at arbejde videre med vores tanker.

Giv børnene ret
til at lege og lære,
at drømme og forme.
Leve og være.

Kun der, hvor børn
Kan føle sig trygge,
Gror det, de gamle
Kaldte for lykke.

Carl Scharnberg.